

RÖPORTAJ

Dr. Hamoud Salhi:

“Türkiye'nin Dış Politikası Değişimden Çok Devamlılıkla Tanımlanmıştır”

ABDENNOUR TOUMI

Uzman ORSAM

“Türkiye, devletin kapasitesini artıran, sınırlı hızda da olsa ekonomik büyüme gerçekleştiren ve ulusal çıkarlarını geliştirmek için dengeli-pragmatik dış politika uygulayan ülke profili sergilemektedir.

rupa, Asya ve Ortadoğu'nun keşifim noktasında bulunan 85 milyon nüfuslu Türkiye'nin sağlıklı bir ilerleme kaydeden siyasi sürecinin devam edip etmeyeceğini de belirleyecektir. Bu bağlamda Türkiye'nin son yirmi yılda geçirdiği çoğulcu demokratik süreci nasıl değerlendirirsiniz?

Abdennour Toumi: 23 Haziran 2023'te yapılacak cumhurbaşkanlığı seçimleri Türkiye'nin en önemli seçimi olarak değerlendirilmektedir. Bu seçim Av-

Dr. Hamoud Salhi: Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın son yıllardaki sicili, Türkiye'nin askerî, siyasi ve ekonomik anlamda dünyanın en iyi on ülkesinden biri olma arzusunu yansıtmaktadır.

Kimdir?

Hamoud Salhi

Dr. Hamoud Salhi Kaliforniya Eyalet Üniversitesi Dominguez Hills Kampüsünde (California State University Dominguez Hills - CSUDH) 7 yıldan uzun bir süre idari deneyim edinmiş ve aynı üniversitede 16 yıl öğretim üyesi olarak hizmet vermiştir. Lisans derecesini Cezayir Üniversitesinden, uluslararası ilişkiler alanındaki doktora derecesini Güney Kaliforniya Üniversitesinden alan Salhi, siyaset bilimi bölümü öğretim üyesidir. Hâlen Uluslararası Eğitim Dekan Yardımcısı ve Kıdemli Uluslararası Yetkilisi görevini yürütmektedir. CSUDH Lisans Çalışmaları Geçici Dekanı, Doğa ve Davranış Bilimleri Fakültesi Dekan Yardımcısı olarak görev yapmıştır. Salhi, Arap dünyasının önde gelen İngilizce gazetesi Gulf News'te siyasi analist ve kıdemli yazar olarak ve Cezayir gazeteleri el-Khabar ve ech-Chaab'da köşe yazarlığı yapmıştır. Cezayir ulusal tv kanallarında aynı zamanda Cezayir Uluslararası Radyosu, France 24 televizyonu, BBC, Çin Global Televizyonu, al-Jazeera ve Pacifica ile SWANA Radyosu gibi platformlarda yer almaktadır. Dr. Salhi'nin akademik çalışma sahası Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgesiyle uluslararası siyaset üzerinedir. Çalışmaları, söz konusu bölgedeki bilgi teknolojisinin toplum, siyaset, güvenlik ve ekonomi üzerindeki etkisi üzerine yoğunlaşmaktadır.

Bu durum, önemli sıçrayış gösteren savunma hamleleri, siyasi aktivite ve ekonomik girişimlerin yanı sıra Türkiye'nin uzay teknolojisine odaklanan programlarında ve teknoloji hamlelerinde de kendini göstermektedir. Ayrıca açıklanan "Türkiye Yüzyılı" vizyonunda belirtildiği gibi, Türkiye son on yılda dünyanın büyük ekonomilerinden biri olma yolunda altyapının hazırlanması için öz kaynaklarına dayalı yaklaşım izlemiştir.

Elbette, Türkiye son yıllarda devlet yapısını yeniden inşa gibi iç boyutlu ve Covid-19 salgınıyla daha da derinleşen küresel ekonomik kriz gibi dış boyutu da olan pek çok zorlukla mücadele hâlinde ancak Türkiye, devletin kapasitesini artıran, sınırlı hızda da olsa ekonomik büyüme gerçekleştiren ve ulusal çıkarlarını geliştirmek için dengeli-pragmatik dış politika uygulayan ülke profili sergilemektedir.

Türkiye'nin son on yılda karşı karşıya kaldığı zorluklara rağmen, Cumhurbaşkanı Erdoğan, Türkiye'nin ulusal çıkarlarına ve uluslararası barışçıl standartlarla uyumlu pragmatik bir dış politika izleyerek, dünya siyasetini etkilemeyi başarmıştır.

Abdenmour Toumi: Türkiye'nin demokratik sürecinden bahseden analistler, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın karizmasına, dış politika başarılarına ve ülkesi için verdiği cesur kararlara ve açıklamalara odaklanıyorlar. Sizce Erdoğan'ın liderliğinin özü bu hususlar mıdır?

Dr. Hamoud Salhi: Bu son on yılda Cumhurbaşkanı Erdoğan, liderlik tarzına uygun bir şekilde birçok zorluğun üstesinden gelmeyi başarmıştır. Dış politikadaki başarısı her bakımdan dikkate değerdir. Türkiye'nin son on yılda karşı karşıya kaldığı zorluklara rağmen, Cumhurbaşkanı Erdoğan, Türkiye'nin ulusal çıkarlarına ve uluslararası barışçıl standartlarla uyumlu pragmatik bir dış politika izleyerek, dünya siyasetini etkilemeyi başarmıştır. Bu durum, Türkiye'nin Ukrayna krizinde oynadığı mevcut rolle, çatışmaları barışçıl bir şekilde çözme çabalarına öncülük ederek Rusya ve Ukrayna da dâhil olmak üzere bu çatışmaya müdahil olan tüm taraflar için güvenilir bir ortak olduğunu kanıtlamasıyla açıkça ortaya çıkmıştır. Aynı şey diğer çatışma alanları için de söylenebilir ancak Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın liderlik tarzının özü, onun şekillendiği yıllara dayandırılabilir.

Lise öğrencisi ve meslek yüksekokulu öğrencisi olarak, önce bir birey daha sonra da devlet adamı olarak kendi kimliğini geliştirmesine yardımcı olacak birçok entelektüel faaliyette bulunmuştur. Pek çok yazarın belirttiği gibi, bugün hayata geçmiş olan değişimi sağlayacak bir lider olma tutkusu, 1970'lerde mevcut yerel ve uluslararası siyasi düzenden duyduğu hayal kırıklıkları, onu daha iyi Türkiye için yapıcı sosyal aktivizme yöneltmiştir. Ayrıca gençlik örgütleriyle iç içe çalışarak ve gençlere yakınlığını koruyarak, genç yaşta siyasi liderliğin peşine düşmüştür. Gençlerin Türkiye'yi daha iyiye götürmenin anahtarı olduğuna inanmıştır. Tanınmış bir Türk akademisyene göre, Cumhurbaşkanı Erdoğan gençliğinden itibaren si-

yasi hareketlere dâhil olan ve parti üyesi olan birkaç Türk siyasetçiden birisidir. Karizmatik kişiliği İstanbul belediye başkanı olduğunda bugünkü hâlini almıştır.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın bugünkü başarısını düşündüğünüzde, neden doğası gereği Ukrayna krizine barışçıl çözüm ararken pasifist, Türkiye'yi hem uluslararası hem de iç siyasette hak ettiği noktaya taşıma da vizyoner ve dünya sisteminde en büyük ekonomik güç olma hedefi ve sistemde olumlu değişim çabalarıyla revizyonist olabildiğini anlarız. Bu, onu barışçıl değişimin güçlü savunucusu yapan yeteneklerini, karşılaştığı birçok zorluğun üstesinden gelme becerisini ve bugün etkili lider olma gerekliliklerini nasıl kazandığını açıklamaktadır.

Abdenmour Toumi: Türkiye'de yapılan seçimlerin olası sonuçlarını ve Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) dışındaki partilerin Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgesine yönelik tutumlarını nasıl görüyorsunuz?

Dr. Hamoud Salhi: Hiç şüphe yok ki bu seçim, seçmenlerin zihnindeki en belirleyici faktörlerden biri olan ekonomi nedeniyle çok rekabetçi olacaktır. İktidarı kazanması hâlinde muhalefet kendi dünya görüşünü dayatmaya çalışan yapısal bir meydan okumayla karşı karşıya kalabilir. Genel olarak, muhalefetin dünya görüşü bir yandan Rusya ve Çin ile daha güçlü ilişkiler kurmayı savunurken, Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO), Avrupa Birliği (AB) ile ilişkilerini pekiştirmeye odaklanmakta ve Türkiye'yi Batı'ya daha fazla yaklaştırmaya öncelik vermektedir. Muhalefet, değişen dünya düze-

ninde Türkiye'nin son yıllarda Avrupa dışında elde ettiği jeostratejik kazanımları, örneğin Avrupa ülkelerinin Türkiye'nin AB üyeliğini reddetmesine yol açan sistematik faktörlerle dengelemek zorunda kalacağından, bu durumu dış politikaya tercüme etmek zor olacaktır. Ayrıca, Türkiye'nin sadece Avrupa'ya odaklanması, karmaşık jeostratejik çıkarlarına aykırı olabilecektir.

Bunu göz önünde bulundurarak, birkaç nedenden dolayı Türkiye'nin dış politikasında herhangi bir değişiklik beklemiyorum. Geleneksel olarak, Türkiye'nin dış politikası değişimden çok devamlılıkla tanımlanmıştır. Ayrıca Türkiye'nin dış politika yönelimlerinin kökleri, Türk halkına hizmet ve bölgesel-küresel çatışmaları barışçıl yöntemlerle çözüme iradesine dayanmaktadır. Bu aynı zamanda Türkiye'nin anayasal ilkeleriyle de tutumludur. Hâlihazırda siyasi parti liderlerinin yaptığı açıklamalara göre, Türkiye'nin dış politikasına ilişkin vizyonlarının anayasa yönelimleriyle tutarlı olduğu açıktır. Bu nedenle, büyük olasılıkla Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgesi ve komşu ülkelerle daha güçlü ilişki kurulması savunulmaya devam edilecek ve Türkiye'yi uluslararası sistemde önemli bir oyuncu yapmak yönünde çabalar artırılacaktır.

Abdenmour Toumi: Türkiye, demokrasi-reform talepleri temelli Arap Ayaklanmaları'nın ilk dalgasını desteklemiştir. Bölgedeki bazı İslamcı hareketler bu desteği önemli görmüş ve "Türk modeli" tartışılmıştır. Fakat zamanla bu hareketlerin izole olduğunu gözlemledik. Ters giden ne oldu?

Dr. Hamoud Salhi: Arap Ayaklanmaları'nın başarısızlığı literatürde kapsamlı şekilde kayda geçmiştir. Burada ortak bölgesel problemlerin, devletin hukukla yönetme, anayasal meşru düzen oluşturma ve halkın sosyoekonomik taleplerini karşılayamama gibi meydan okumalarla karşılaşmasıdır. Böyle bir başarısızlık, halkın şikâyetlerini cesaretlendirmiş ve farklı ideolojik yönelimlere sahip aşırılık yanlısı grupların şiddete ve savaşa neden olan talepleriyle zorunlu olarak aynı çizgide olmamasını sağlamıştır. Alternatif olarak, Cezayir'de gördüğümüz gibi devletin yeniden bir araya gelme, düzen kurma ve ulusal uzlaşma için sistem geliştirme kapasitesi bu krizden çıkış yolu olabilir.

Abdenmour Toumi: Cezayir-Ankara arasındaki stratejik yakınlaşmayı nasıl değerlendiriyorsunuz? Fransız Tarihçi Fernand Braudel'in dediği gibi bir denizden fazlası olan Akdeniz'de her iki ülke istikrar ve refah adına bu yakınlaşmayı geliştirmek için ne yapıyor?

Dr. Hamoud Salhi: Cezayir ve Türkiye her zaman güçlü ortaklığa sahiptir ve iki ülke enerji, madencilik ve kültürel alanlarda ilişkilerini genişletmeye çalıştıkça bu ortaklık daha da gelişmektedir. Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Cezayir Cumhurbaşkanı Abdülmecid Tebbun bu ortaklığı, ülkelerinin yatırım konusunda cesur kararlar almasına, ikili projeler yapılmasına ve Libya da dâhil olmak üzere Akdeniz bölgesindeki çatışmaların çözümünde çabaların koordine edilmesine bağlamaktadır.

Abdenmour Toumi: Son dönemde Türkiye'nin sorunlu olduğu ül-

kelere yönelik gerçekleştirdiği normalleşme adımları bir tür Türk pragmatizmi mi? Ya da Ankara kendini dünya meselelerinde güvenilir bir dengeleyici güç ve arabulucu olarak mı konumlandırmaya çalışıyor?

Dr. Hamoud Salhi: 2011'deki Arap Ayaklanmaları'ndan bu yana, özellikle de 2016'daki başarısız darbe girişiminden sonra, Türkiye'nin dış politikası "sıfır sorun"dan bölgesinde stratejik derinlik ve özerklik arayışına kaymıştır. 2020'de Suriye, Libya ve Güney Kafkasya, Ankara'nın yeni sert güç politikası için üç sahne hâline geldi ve bu politika kalıcı olabilir. Bu politika notu, bu üç çatışma alanındaki Türkiye operasyonlarının stratejik amaçlarını, müdahale araçlarını ve etkisini araştırmaktadır. Türkiye'nin stratejik değerlendirmeleri, yöntemleri ve sonuçları olay bazında büyük farklılıklar gösterse de bunlar arasında bazı paralellikler kurulabilir. Bütün bunlar, yakın çevresindeki stratejik hedeflerini güvence altına almak için siyasi ve askerî yöntemleri eş güdümlü ve etkin kullanarak giderek daha istekli ve iddialı olan Türkiye modelini ortaya koymaktadır.

Bu anlamda Türkiye'nin komşularıyla ilişkilerini normalleştirilmesi, yaklaşımı itibarıyla pragmatik ekonomiye verdiği önem nedeniyle iktisadidir. Üstelik dünya ekonomik krizinin, her yerde olmasa da dünyanın birçok yerinde etkisini göstermesiyle birlikte, Türkiye kendini Covid-19 ve Ukrayna savaşı sonrası yeni düzende önemli rol oynamaya hazırlanmaktadır. Ortaklık, tüm bölge için önemli faydalar sağlayan bölgesel ekonomik bloka dönüşebilir. ■